नागरिकांची सनद-२०१३

नियंत्रक शिधावाटप व
संचालक नागरी पुरवठा,
मुंबई.

सर्वसामान्य जनतेला जीवनावश्यक वस्तूंचा पुरवठा सुरळीत व योग्य प्रमाणात तसेच रास्त बाजारभावाने उपलब्ध व्हावा या दृष्टीने जीवनावश्यक वस्तूंचे उत्पादन, धंदा/व्यवसाय/व्यापार यावर शासनाचे नियंत्रण असण्याकरीता मुख्यत्वेकरुन **जीवनावश्यक वस्तू कायदा १९५५** हा सन १९५५ सालापासून केंद्र शासनामार्फत भारतात लागू करण्यात आला आहे. या कायद्याचा मुख्य उद्देश म्हणजे खुल्या बाजारात जीवनावश्यक वस्तूंचा पुरवठा सुरळीतपणे व पुरेशा प्रमाणात होऊन या वस्तूंच्या होणा-या काळ्याबाजारास व गैरव्यवहारास प्रतिबंध घालणे हा आहे. या कायद्याअन्वये अन्नधान्य, साखर, केरोसिन, पामतेल, डाळी वगैरे जीवनावश्यक वस्तू म्हणून निर्धारीत केलेल्या आहेत.

जीवनावश्यक वस्तू कायदा १९५५ चे कलम ३ चा वापर करुन महाराष्ट्र शासनाने **दि महाराष्ट्र फुड ग्रेन्स, रेशनिंग (सेकंड) ऑर्डर १९६६** हे आदेश अंमलात आणले. **सदर आदेशाच्या कलम १ (३) अन्वये मुंबई शिधावाटप यंत्रणा दि.१/३/१९६६ पासून अस्तित्वात आली आहे.**

दि महाराष्ट्र फुड ग्रेन्स, रेशनिंग (सेकंड) रेग्युलेशन्स १९६६ हे आदेश **दि महाराष्ट्र फुड ग्रेन्स, रेशनिंग (सेकंड) ऑर्डर १९६६** च्या खंड १० नुसार प्रदान केलेल्या अधिकारांचा वापर करुन अंमलात आणले आहेत. सदर आदेशान्वये शिधावाटप क्षेत्रात नियंत्रित शिधाजिन्नसांच्या वितरणाची कार्यपध्दती निश्चित करण्यात आलेली आहे.

दि महाराष्ट्र लेव्ही शुगर (रेग्युलेशन ऑफ डिस्ट्रिब्युशन) ऑर्डर, १९८१ अन्वये मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रात लेव्ही साखरेचे वाटप सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेखाली अधिकृत एजंट मार्फत अधिकृत शिधावाटप दुकानांना व त्यांचे मार्फत केवळ शिधापत्रिका धारकांना त्यांच्या शिधापत्रिकेवर वितरण करण्याची मुख्य तरतूद या आदेशात केली आहे. सदर आदेशाच्या कलम २ (अ) वरील तरतूदीनुसार शिधावाटप दुकानांना लेव्ही साखरेचे वाटप करणा-या अधिकृत घाऊक वितरकांची नियुक्ती करण्याचे अधिकार नियंत्रक शिधावाटप यांना प्रदान केले आहेत.

जीवनावश्यक वस्तूंचे योग्यरित्या वितरण करण्यासाठी महाराष्ट्र अन्नधान्य नियंत्रण (सेकंड) आदेश १९६६ अन्वये मार्च १९६६ मध्ये विविध नियम तयार करुन त्याची अंमलबजावणी सुरु झाली. मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रात बृहन्मुंबई व ठाणे जिल्हयातील औद्योगिक विभाग मुख्यत्वेकरुन कल्याण, भिवंडी, उल्हासनगर, बेलापूर, अंबरनाथ, डोंबिवली, बदलापूर, वाशी, भाईंदर इ. विभाग सामावले गेले. जीवनावश्यक वस्तूंचा रास्त भावात पुरवठा करुन त्याचे योग्य प्रमाणात वाटप करण्यासाठी मुंबई शिधावाटप यंत्रणा दि.१/३/१९६६ पासून प्रत्यक्षात कार्यरत झाली.

सदर यंत्रणेवर शासकीय पातळीवर अन्न व नागरी पुरवठा विभागातर्फे नियंत्रण ठेवले जाते. शासनाच्या जीवनावश्यक वस्तूंसंदर्भातील विविध योजना/नियम यांची अंमलबजावणी करण्याचे काम नियंत्रक शिधावाटप यांचेमार्फत केले जाते. **नियंत्रक शिधावाटप हे शिधावाटप यंत्रणेचे प्रमुख असून मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रात**

सद्यस्थितीत एकूण ५ परिमंडळ व परिमंडळ कार्यालयाच्या अधिनस्त एकूण ४६ शिधावाटप कार्यालये कार्यरत आहेत. मुंबई शिधावाटप यंत्रणेत उपनियंत्रक शिधावाटप, सहाय्यक नियंत्रक शिधावाटप, शिधावाटप अधिकारी, सहाय्यक शिधावाटप अधिकारी, शिधावाटप निरिक्षक व लिपिक यांचेमार्फत सर्वसामान्य जनतेस नियंत्रित जिन्नसांचा पुरवठा सुरळीतपणे व पुरेसा होण्याच्या दृष्टीने सुनियोजित पध्दतीने प्रभावीपणे अंमलबजावणी केली जात आहे.

शिधावाटप अधिकारी हे शिधावाटप कार्यालयांचे प्रमुख असून त्यांच्या विभागात पुरवठा होणा-या नियंत्रित जिन्नसच्या कामी त्यांचेकडून नियंत्रण केले जाते तसेच त्यांच्या विभागात दिल्या जाणाऱ्या वेगवेगळ्या शिधापत्रिकांच्या कामकाजाबाबतही शिधावाटप अधिकारी यांचे नियंत्रण असते.

अशाप्रकारे मुंबई/ठाणे शिधावाटप यंत्रणेची रचना व त्याची कार्यपद्धती असून सन १९६६ पासून आजतागायत सदर यंत्रणेने त्यांच्या अधिनस्त कार्यरत असलेल्या अधिकारी / कर्मचारी वर्गामार्फत शासनाच्या वेळोवेळी जाहीर झालेल्या योजनांची यशस्वीपणे तसेच प्रभावीपणे अंमलबजावणी करण्यात आली आहे.

शिधावस्तू प्राप्त करून घेण्यासाठी प्रत्येक व्यक्ति अथवा कुटुंबाकडे शिधापत्रिका असणे आवश्यक आहे.

अधिकृत शिधावाटप दुकानातून शिधाजिन्नस प्राप्त करुन घेण्यासाठी प्रत्येक व्यक्ति अथवा कुटुंबाने शिधापत्रिका शिधावाटप कार्यालयातून घेणे अत्यावश्यक आहे. नवीन शिधापत्रिका मिळणे, शिधापत्रिकेत नांव वाढविणे, नांव कमी करणे, पत्त्यामध्ये बदल करणे, हरविलेल्या /फाटलेल्या /खराब शिधापत्रिकेसाठी शिधावाटप कार्यालयातून वेगवेगळे अर्ज मिळतात. त्याकरिता रुपये २/- शुल्क आकारले जाते. तसेच सदरचे अर्ज महाराष्ट्र शासनाच्या W.W.W. Maharashtra. Gov. in या संकेतस्थळावर जनतेसाठी उपलब्ध करुन देण्यात आले आहेत. सदर अर्जावर रुपये २/-चा कोर्ट फी स्टॅम्प लावणे आवश्यक आहे. शिधापत्रिकेसाठी अर्जदाराने स्व:त अर्ज करावा.

नवीन शिधापत्रिकेकरिता आकारण्यात येणारे दर

अ.क्र.	शिधापत्रिकेचा प्रकार	शिधापत्रिकेसाठी आकारण्यात येणारा दर
१	नवीन पिवळी शिधापत्रिका	१०
२	नवीन केशरी शिधापत्रिका	२०
३	नवीन शुभ्र शिधापत्रिका	५०
४	दुय्यम पिवळी शिधापत्रिका	२०
५	दुय्यम केशरी शिधापत्रिका	४०
६	दुय्यम शुभ्र शिधापत्रिका	१००

नवीन शिधापत्रिका मिळणे, शिधापत्रिकेत नांव वाढविणे, नांव कमी करणे, पत्त्यामध्ये बदल करणे, हरविलेल्या/फाटलेल्या/खराब शिधापत्रिका शिधापत्रिका रद्द करुन तसे प्रमाणपत्र देणे या कामकाजाकरिता खालीलप्रमाणे कालमर्यादा विहित करण्यात आली आहे.

अ.क्र.	कामाचे स्वरुप	कालावधी
१	नवीन शिधापत्रिका देणे	७ दिवस
२	शिधापत्रिकेत नांव वाढविणे	७ दिवस
३	शिधापत्रिकेत नवीन जन्मलेल्या मुलाचे नाव वाढविणे (१६ वर्षाआतील)	१ दिवस
४	शिधापत्रिकेत नोंद असलेल्या लहान मुलांचे एकांके वाढविणे	१ दिवस
५	शिधापत्रिकेतून नांव कमी करणे	१ दिवस
६	हरविलेल्या शिधापत्रिकेऐवजी दुय्यम शिधापत्रिका देणे	१० दिवस
७	फाटलेल्या / खराब शिधापत्रिकेऐवजी दुय्यम शिधापत्रिका देणे	३ दिवस
८	पत्ता बदल	७ दिवस
९	शिधापत्रिका रद्द करुन तसे प्रमाणपत्र देणे	१ दिवस

नवीन शिधापत्रिका मिळणे, शिधापत्रिकेत नांव वाढविणे, नांव कमी करणे, पत्त्यामध्ये बदल करणे, हरविलेल्या /फाटलेल्या /खराब शिधापत्रिका रद्द करुन तसे प्रमाणपत्र देणे या कामकाजाकरिता आवश्यक कागदपत्रांची सूची पुढीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	कामाचे स्वरुप	आवश्यक कागदपत्रे
१	नवीन शिधापत्रिका देणे	१. पूर्वीची शिधापत्रिका रद्द केल्याचा/शिधापत्रिकेमधून नाव कमी केल्याचा दाखला २. जागेसंबंधी भाडेपावती, बँक पासबुक, विजेचे देयक, दूरध्वनी देयक, ड्रायव्हिंग लायसन्स, ओळखपत्र (कार्यालयीन/इतर), शासकीय वसाहत, म्हाडा, सिडको यांचे संबंधी ताबापत्र यापैकी कोणताही एक पुरावा
२	शिधापत्रिकेत नांव वाढविणे	१. पूर्वीची शिधापत्रिकेमधून नाव कमी केल्याचा दाखला २. १६ वर्षापर्यंत वय असल्यास जन्म दाखला
३	शिधापत्रिकेतून नांव कमी करणे	१. व्यक्ती मयत असल्यास मृत्युचा दाखला २. ज्याचे नांव कमी करावयाचे अशा व्यक्तिची उपस्थिती व संमतीपत्र/ अशी व्यक्ती उपस्थित राहू शकत नसल्यास त्याचे सत्यप्रतिज्ञापत्र
४	दुय्यम शिधापत्रिका देणे	१. मूळ शिधापत्रिका हरविली/गहाळ झाली असल्यास नजीकच्या पोलीस स्टेशनला नोंदविलेल्या तक्रारीची प्रत, अथवा सत्य प्रतिज्ञापत्र २. खराब अथवा फाटलेली शिधापत्रिका
८	पत्ता बदल	जागेसंबंधी भाडेपावती, बँक पासबुक, विजेचे देयक, दूरध्वनी देयक, ड्रायव्हिंग लायसन्स, शासकीय वसाहत, म्हाडा, सिडको यांचे संबंधी ताबापत्र यापैकी कोणताही एक पुरावा, ओळखपत्र (कार्यालयीन/इतर)

उपरोक्त कालावधीत ही कामे पूर्ण करण्यासाठी सक्षम प्राधिकारी व ही कामे विहीत कालावधीत पूर्ण न झाल्यास तक्रार निवारणासाठी प्राधिकारी खालीलप्रमाणे आहेत.

मुंबई / ठाणे शिधावाटप क्षेत्रासाठी उपनियंत्रक शिधावाटप हे कामकाजासाठी सक्षम प्राधिकारी असून नियंत्रक शिधावाटप व संचालक मुंबई, हे तक्रार निवारण करण्यासाठी प्राधिकारी आहेत.

शिधापत्रिका देताना शिधावाटप निरीक्षक अर्जदाराने अर्जात नमूद केलेल्या पत्त्यावर रहात आहे किंवा कसे हे पाहून शिधापत्रिका दिली जाते. कोणत्याही व्यक्तीने एकापेक्षा अधिक शिधापत्रिका मिळविणे किंवा एकापेक्षा अधिक शिधापत्रिकेत नांव नोंदविणे हे बेकायदेशीर असून ती व्यक्ति गुन्ह्यास पात्र ठरतात.

शिधापत्रिका ही शासनाची मालमत्ता असल्याने शिधावाटप निरीक्षक अथवा संबंधित अधिकारी यांनी मागणी केल्यानंतर त्यांना चौकशीसाठी दाखविली पाहिजे. तसेच शिधापत्रिका ही अधिकृत शिधावाटप दुकानातून शिधावस्तू घेण्यासाठीच असून तिचा रहिवासाचा पुरावा किंवा अन्य कारणास्तव वापर करता येणार नाही. जे अर्जदार भारतीय नागरिक असल्याबाबत लिहून देणार नाहीत त्यांना किंवा विदेशी नागरिकांना शिधापत्रिका देण्यात येणार नाहीत.

तिहेरी शिधापत्रिका योजना

सर्वसाधारणपणे जी कुटुंबे शिधाजिन्नस घेत नाहीत अशा कुटुंबाना शिधाजिन्नस देण्याचे बंद केल्याने शिधावस्तूंच्या गैरव्यवहारास आळा बसेल व जास्त गरजू कुटुंबाना शिधापत्रिकेवर शिधावस्तू उपलब्ध करुन देता येईल याकरिता शासनाने दिनांक १ मे, १९९९ पासून राज्यामध्ये तिहेरी शिधापत्रिका योजना चालू करण्यात आली.

तिहेरी शिधापत्रिकांसाठी निकष

अ) पिवळ्या शिधापत्रिकांसाठी निकष-

१. लक्ष्य निर्धारित सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेच्या / महाराष्ट्र राज्य अन्नपूर्णा योजनेच्या लाभार्थ्यांना पिवळ्या रंगाच्या शिधापत्रिका देण्यात येतात.

२. मुंबई /ठाणे शिधावाटप क्षेत्रातील ज्या कुटुंबांचे वार्षिक उत्पन्न रुपये १५०००/- आहे, अशा कुटुंबाना पिवळ्या शिधापत्रिका देण्यात येतात.

३. खालील नमूद केलेल्या एका किंवा अनेक अटीत बसणारी कुटुंबे पिवळ्या शिधापत्रिकेसाठी अपात्र राहतील. कुटुंबातील कोणीही व्यक्ति डॉक्टर, वकील, स्थापत्य विशारद, चाटर्ड अकाऊन्टट असल्यास कुटुंबातील कोणीही व्यक्ति व्यवसाय कर, विक्री कर किंवा आयकर भरत असल्यास किंवा भरण्यास पात्र असल्यास, कुटुंबाकडे यांत्रिक दुचाकी किंवा चार चाकी वाहन असल्यास, कुटुंबातील सर्व व्यक्तिंच्या नावे मिळून एकूण दोन हेक्टर किंवा त्यापेक्षा जास्त बारमाही बागायती शेतजमीन असू नये. (दुष्काळी भागात याच्यापेक्षा दुप्पट क्षेत्र)

ब) केशरी शिधापत्रिकांसाठी निकष-

खालील अटींची पूर्तता करणाऱ्या कुटुंबाना केशरी शिधापत्रिका देण्यात येतात :-

- कुटुंबाचे एकत्रित वार्षिक उत्पन्न रुपये १ लक्ष किंवा त्यापेक्षा जास्त नसावे.
- कुटुंबातील कोणाही व्यक्तिकडे चार चाकी यांत्रिक वाहन नसावे.(टॅक्सी चालक वगळून)
- कुटुंबातील सर्व व्यक्तिंच्या नावे मिळून चार हेक्टर किंवा त्यापेक्षा जास्त बारमाही बागायती शेतजमीन असू नये.

क) शुभ्र शिधापत्रिकांसाठी निकष-

ज्या कुटुंबातील सर्व व्यक्तींचे मिळून एकत्रित वार्षिक उत्पन्न रुपये १ लक्ष किंवा त्यापेक्षा जास्त असेल किंवा त्या कुटुंबातील कोणाही व्यक्तीकडे चार चाकी यांत्रिक वाहन असेल किंवा कुटुंबातील सर्व व्यक्तींच्या नांवे मिळून चार हेक्टर किंवा त्यापेक्षा जास्त बारमाही बागायती शेतेजमीन असेल अशा कुटुंबांना शुभ्र शिधापत्रिका देण्यात येतात.

शिधावस्तूंची अनुज्ञेयता-

पिवळ्या व केशरी रंगाच्या शिधापत्रिकाधारकांना उपलब्ध असलेल्या सर्व शिधावस्तूंचे वितरण करण्यात येत असून शुभ्र रंगाच्या शिधापत्रिकाधारकांना अन्नधान्य, तेल, व डाळीच्या पुरवठयातून वगळण्यात आले आहे. सद्यस्थितीत शुभ्र रंगाच्या शिधापत्रिकाधारकांना फक्त केरोसीन व साखर या शिधावस्तूंचे वितरण करण्यात येते.

सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेंतर्गत वितरीत करण्यात येणा-या शिधावस्तूंच्या किंमती व परिमाण याबाबतची माहिति खालीलप्रमाणे आहे.

अ. क्र.	वस्तुचे नाव	शिधावस्तुच्या किंमती (रुपये प्रती किलो / लिटर) व परिमाण - एप्रिल २०१३							
		बी.पी.एल.		अंत्योदय अन्न योजना		अन्नपूर्णा योजना		ए.पी.एल.	
		दर	परिमाण	दर	परिमाण	दर	परिमाण	दर	परिमाण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१	गहू	५.००	३५ किलो प्रति कार्ड (गहू + तांदूळ)	२.००	३५ किलो प्रति कार्ड (गहू +तांदूळ)	विनामुल्य	१० किलो प्रति कार्ड	--	८ किलो प्रति कार्ड (तांदूळ)
२	तांदूळ	६.००		३.००				९.६०	
३	साखर	१३.५०	५०० ग्रॅम प्रति माणसी	१३.५०	५०० ग्रॅम प्रति माणसी	१३.५०	५०० ग्रॅम प्रति माणसी	२०.००	२ किलो प्रति कार्ड
५	पामतेल	५०.००	१ लिटर प्रति कार्ड	५०.००	१ लिटर प्रति कार्ड	५०.००	१ लिटर प्रति कार्ड	५०.००	१ लिटर प्रति कार्ड

केरोसीन वितरणाचे परिमाण

मुंबई- ठाणे शिधावाटप क्षेत्र	आश्वासित केरोसीन योजनेप्रमाणे शिधापत्रिकाधारकांना देय परिमाण (लिटर्समध्ये) - एप्रिल २०१३						
	१ गॅस	१ व्यक्ती	२ व्यक्ती	३ व्यक्ती	४ व्यक्ती	५ व्यक्ती	६ व्यक्ती	७ व्यक्ती
	२	२	४	५	७	७	८	९

<u>आश्वासित केरोसीन योजना-</u>

आश्वासित केरोसीन योजना माहे ऑगष्ट, २००५ पासून कार्यान्वित करण्यात आली आहे. सदर योजनेंतर्गत शासनाकडून प्राप्त होणारे केरोसीन नियतन व परिमंडळ कार्यालयस्तरावर प्रत्येक महिन्यात अधिकृत शिधावाटप दुकानातून शिल्लक राहिलेला केरोसीन कोटा व १००% गरज याची सांगड घालून केरोसीन देय शिधापत्रिकांसाठी व्यक्तिनिहाय परिमाण निश्चित करण्यात येते. असे निश्चित केलेले परिमाण प्रसिध्दी पत्रकाद्वारे जाहिर करुन सदर प्रसिध्दीपत्रक लोकप्रतिनिधी व स्वयंसेवी संस्था यांना देण्यात येते.

<u>केरोसीन टँकर टँकरसाठी जी.पी.एस. प्रणालीचा वापर-</u>

सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेंतर्गत वितरीत होणा-या केरोसीनचा काळाबाजार होऊ नये यासाठी मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रातील केरोसीन टँकरना टॅकिंगसाठी जी.पी.एस. प्रणालीचा वापर करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. यासंदर्भात सायन ॲण्ड टेक्नॉलॉजी पार्क, युनिव्हर्सिटी ऑफ पूणे यांचेशी संपर्क साधून कळविण्यात आले असून केरोसीन वितरकांच्या १६० टँकरपैकी १५९ टँकरवर जी.पी.एस. मशीन बसविण्यात आली असून अद्यापपर्यंत यंत्रणा कार्यान्वित झालेली नाही.

सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेंतर्गत मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रात शिधापत्रिकाधारकांना शिधावस्तूंचे वितरण अधिकृत शिधावाटप दुकानांमार्फत केले जाते.

<u>नवीन अधिकृत शिधावाटप दुकाने मंजूर करण्याची कार्यपध्दती व प्राथम्यसूची-</u>

१. विविध कारणांमुळे भविष्यात घ्यावयाची रास्तभाव दुकाने स्वयंसहायता गटांना देण्याचा निर्णय शासनाने क्र. साविव्य-१००५/प्र.क्र.२०७५/नापु २८ दि. ३.११.२००७ च्या शासन निर्णयानुसार घेतलेला आहे.

२. त्यामुळे भविष्यात मंजूर करावयाची रास्तभाव दुकानासाठी वृत्तपत्रात जाहीरनामा प्रसिध्द करुन स्वयंसहायता गटाकडून अर्ज मागविण्यात येतात व प्राप्त अर्जाच्या अनुषंगाने चौकशी अंती शासन निर्णय दिनांक ३.११.२००७ अन्वये गठीत करण्यात आलेल्या समिती समक्ष दुकान मंजूरीसाठी स्वयंसहायता गटाची निवड करण्यात येते व अशा स्वयंसहायता गटास महाराष्ट्र अन्नधान्य शिधावाटप (व्दितीय) आदेश १९६६ च्या कलम ३ मधील

तरतुदीनुसार मा. नियंत्रक शिधावाटप व संचालक नागरी पुरवठा यांना प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारात दुकान मंजूरीची कार्यवाही केली जाते.

ज्या ठिकाणी स्वयंसहायता गट उपलब्ध होणार नाहीत त्या ठिकाणी खालील पध्दतीने शिधावाटप दुकाने मंजूर केली जातात.

मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रात नवीन अधिकृत शिधावाटप दुकान मंजूर करताना त्याबाबतचा जाहिरनामा वृत्तपत्रात प्रसिध्द करुन अर्ज मागविण्यात येतात.

सर्वसाधारणत: व्यक्तिस कमीत कमी ३००० एकांके व जास्तीत जास्त ८००० एकांके व संस्थेस कमीत कमी ३००० एकांके व जास्तीत जास्त १०००० एकांके करिता अधिकृत शिधावाटप दुकान मंजूर करण्यात येते.

मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रात दुकानांची साखळी असलेल्या अपना बाजार/सुपर बाजार या संस्थांना किंवा एखादया उद्योग समुहात व्यवस्थापनात /उपक्रमात काम करणा-या कर्मचा-यांकरिता त्या कर्मचा-यांनी गठीत केलेल्या ग्राहक सहकारी संस्थेस अगर त्या उद्योग समुहास /व्यवस्थापनास नवीन शिधावाटप दुकान मंजूर करताना वरील पध्दतीने जाहीरनामा प्रसिध्द करण्याची आवश्यकता असणार नाही.

जाहिरनामा प्रसिध्द केल्यानंतर इच्छूक व्यक्तिंना/संस्थांना अर्ज करण्याकरिता १५दिवसांची मुदत दिली जाते.

जाहिरातीनुसार प्राप्त अर्जांची क्षेत्रीय कर्मचा-यांमार्फत तपासणी करुन त्याबाबतचा अहवाल शिधावाटप दुकान मंजूर करणा-या प्राधिका-याकडे प्रस्ताव पाठविले जातात. प्राधिकृत अधिकारी शासनाने ठरवून दिलेल्या प्राथम्य सुचीनुसार व दुकान मंजूरीसाठी आवश्यक असणा-या अटींची व कागदपत्रांची पूर्तता केल्यानंतर दुकान मंजूर करतात.

अधिकृत शिधावाटप दुकान मंजूर करण्यासाठी शासनाने ठरवून दिलेली प्राथम्यसूची खालीलप्रमाणे आहे.

१. लष्करी कारवाईत दिवंगत झालेल्या सैनिकांची पत्नी, त्याचा सज्ञान मुलगा अगर लग्न न झालेली मुलगी / माजी सैनिक / अपंग व्यक्ति / प्रकल्पग्रस्त व्यक्ती
२. सुशिक्षित बेरोजगार व्यक्ती (पुरुष किंवा स्त्री)
३. अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती/विमुक्त जाती व भटक्या जमातीमधील व्यक्ती
४. मागासवर्गीयांची ग्राहक सहकारी संस्था
५. स्त्रीयांची ग्राहक सहकारी संस्था
६. इतर ग्राहक सहकारी संस्था
७. ग्रामपातळीवरील विविध कार्यकारी सेवा सहकारी संस्था
८. इतर

अधिकृत शिधावाटप दुकानाचे प्राधिकारपत्र देणारे प्राधिकारी व दाद मागण्यासाठी यंत्रणा-

मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रात अधिकृत शिधावाटप दुकान मंजूरीचे अधिकार मा. नियंत्रक शिधावाटप व संचालक नागरी पुरवठा यांना प्रदान करण्यात आले असून प्राधिकारपत्र देण्यासाठी सक्षम प्राधिकारी म्हणून संबंधित कार्यक्षेत्राचे मा. उपनियंत्रक शिधावाटप हे काम पाहतील.

पहिले अपिल करण्यासाठी सक्षम प्राधिकारी म्हणून मा. मंत्री, अन्न नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग महाराष्ट्र शासन हे काम पाहतील.

अधिकृत शिधावाटप दुकानदारांनी पाळावयाची तत्त्वे-

➢ प्रत्येक शिधावाटप दुकानाच्या दर्शनी भागात पुढीलप्रमाणे फलक लावणे बंधनकारक आहे.

१. परवानाधारकाचे नांव, दुकानाच्या कामाच्या वेळा, सुट्टीचे दिवस इत्यादी दर्शविणारा नामफलक

२. दुकानातील शिधाजिन्नसांची प्रत्येक दिवशी होणारी आवक विक्री शिल्लक साठा दर्शविणारा फलक

३. शिधाजिन्नसांची किरकोळ विक्रीचे दर दर्शविणारा फलक

४. शिधावाटप कार्यक्षेत्रातील दक्षता समिती सदस्यांची नांवे दर्शविणारा फलक

५. दुकानास जोडलेल्या शिधापत्रिका व त्यावरील लोकसंख्या एकांक दर्शविणारा फलक

६. शिधाजिन्नसांचे वितरण परिमाण दर्शविणारा फलक

७. शिधाजिन्नस किंवा शिधावाटप दुकानाबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करावयाची त्या अधिका-याचे पद्नाम, पत्ता व दूरध्वनी दर्शविणारा फलक

उपरोक्त माहिती एकाच फलकावर दर्शविणे आवश्यक आहे.

➢ अंत्योदय अन्न योजना, बी.पी.एल. व अन्नपूर्णा लाभार्थ्यांची यादी नागरिकांना छाननीसाठी उपलब्ध ठेवावी.

➢ प्रत्येक दुकानदाराने तक्रारवही दुकानाच्या दर्शनी भागी ठेवणे आवश्यक असून शिधापत्रिकाधारकाने मागणी केल्यास दुकानदाराने ती उपलब्ध करून दिली पाहिजे.

➢ अधिकृत शिधावाटप दुकानदाराने शिधापत्रिकाधारकांना वितरीत करावयाच्या शिधाजिन्नसांचे नमुने शिधापत्रिकाधारकांच्या माहितीसाठी सिलबंद केलेल्या पॉलिथिन पिशव्यातून प्रदर्शित करण्याची पध्दत अंमलात आहे.

➢ शिधाजिन्नस दिल्यानंतर दुकानदाराने त्याची शिधापत्रिकाधारकांना मराठीतून पावती दिलीच पाहिजे. तसेच पावतीच्या स्थळप्रतीवर शिधापत्रिकाधारकाची सही किंवा अंगठा घेतलाच पाहिजे व शिधाजिन्नस ज्या प्रमाणात दिले जातील तेवढयाच नेमक्याच नोंदी शिधापत्रिकेवर दर्शविल्या पाहिजेत.

शिधावाटप दुकानातील वजन/मापे प्रमाणित असावीत. वजन/मापे प्रमाणित नसल्यास शिधापत्रिकाधारकास त्याबाबतची तक्रार वजन/मापे निरीक्षक कार्यालयाकडे करता येईल.

अधिकृत शिधावाटप दुकानाच्या तपासण्या-

सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेंतर्गत शिधाजिन्नसांचे वितरण शिधापत्रिकाधारकांना व्यवस्थित होण्याचे दृष्टीने शिधावाटप दुकानाच्या कारभारावर देखरेख ठेवण्याकरिता त्यांनी गैरव्यवहार करु नये यासाठी दुकानांच्या नियमित तपासण्या करण्यात येतात. याखेरीज अचानक तपासण्या करण्यात येतात. शिधावाटप दुकानांच्या तपासण्या नियमितपणे व परिणामकारक करण्यासाठी मुंबई/ठाणे शिधावाटप क्षेत्रातील अधिकारी व कर्मचा-यांनी करावयाच्या तपासणी बाबतची मानके दि.१७.४.२००१ च्या परिपत्रकान्वये निश्चित करण्यात आलेली आहेत.

फिरती अधिकृत शिधावाटप दुकाने-

मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रात विशेषत: दक्षिण मुंबईत जागांच्या भाव वाढीमुळे नवीन अधिकृत शिधावाटप दुकान सुरु करण्यात येणा-या अडचणींमुळे शासनाने फिरती अधिकृत शिधावाटप दुकाने सुरु करण्यासाठी ३३ वाहने उपलब्ध करुन दिली असून महाराष्ट्र मार्केटिंग फेडरेशन, महाराष्ट्र राज्य कन्झुमर्स फेडरेशन, अपना बाजार यासारख्या सहकारी संस्था ठराविक अटींवर चालवित आहेत.

केरोसीन परवाने-

महाराष्ट्र केरोसिन डिलर्स लायसेन्सिंग ऑर्डर १९६६ अन्वये मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रात केरोसीनचे घाऊक परवाने देण्यात येतात. केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक तत्त्वानुसार तेल कंपन्या घाऊक वितरकाची नेमणूक करतात अशा वितरकास मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रात केरोसीनचे घाऊक परवाने देण्यात येतात.

मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रात अधिकृत शिधावाटप दुकानामार्फत शिधापत्रिकाधारकांना नियंत्रित दराचे केरोसीन वितरीत करण्यात येते. त्यामुळे मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रात केरोसीनचे किरकोळ परवाने/हॉकर्स परवाने मंजूर करण्यात आलेले नाहीत.

मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्राकडून देण्यात येणारे विविध परवाने-

या विभागामार्फत सद्यस्थितीत डाळी/कडधान्ये, धान, तांदूळ, खाद्यतेल व खाद्यतेल-बिया तसेच केरोसीन या जीवनावश्यक वस्तूंचा व्यापार करण्यासाठी व्यापा-यांनी घाऊक/किरकोळ परवाने काढणे आवश्यक आहे. सदर परवाने ५ वर्षाच्या कालावधीसाठी मंजूर करण्यात येतात व ५ वर्षानंतर नुतणीकरण करण्यात येते.

मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रात सार्वजनिक वितरण देखरेख दक्षता समित्या-

अधिकृत शिधावाटप दुकानदारांनी त्यांना वितरण करण्यासाठी मिळालेल्या शिधाजिन्नसांची परस्पर विक्री करु नये किंवा विल्हेवाट लावू नये यासाठी म्हणजेच सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेमार्फत वितरीत करण्यात येणा-या जीवनावश्यक वस्तूंच्या वितरणावर देखरेख ठेवण्यासाठी शिधावाटप कार्यालयीन स्तरावर दक्षता समित्या गठीत

करण्यात आल्या आहेत. दक्षता समितीचे अध्यक्ष हे शिधावाटप कार्यालय क्षेत्रातील विधानसभा सदस्य असतात. समितीचे सदस्य सचिव हे शिधावाटप कार्यालयातील शिधावाटप अधिकारी असतात. समितीवरील अशासकीय सदस्यांची नियुक्ती ही मा. पालकमंत्री यांच्या शिफारशीनुसार केली जाते. सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेमार्फत निर्माण होणा-या अडचणीसंदर्भात आढावा घेऊन त्याचे निराकरण करण्यासाठी दक्षता समितीची दरमहा बैठक आयोजित करण्यात येते.

कार्यकारी व जबाबदार अधिकारी :-

शासनाकडून वेळोवेळी निर्गमित होणारे आदेश व परिपत्रकानुसार विभाग प्रमुख नियंत्रक शिधावाटप व संचालक नागरी पुरवठा यांच्या नियंत्रणाखाली परिमंडळ कार्यालये व शिधावाटप कार्यालये यांच्या कार्यालय प्रमुखामार्फत मुंबई-ठाणे शिधावाटप यंत्रणेचे कामकाज केले जाते. नियंत्रक शिधावाटप व संचालक नागरी पुरवठा यांच्या मार्गदर्शनानुसार शिधावाटप यंत्रणेचे उपनियंत्रक शिधावाटप हे लक्ष्य निर्धारित सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेअंतर्गत त्यांना प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारात पात्र शिधापत्रिकाधारकांना शिधाजिन्नसांचे वाटप सुरळीतपणे होईल यादृष्टीने कार्यवाही करतात. तसेच जीवनावश्यक वस्तूंचा गैरव्यवहार/अनियमिततांबाबत धाडी/तपासण्या करुन दोषींविरुद्ध जीवनावश्यक वस्तू कायदा, १९५५ अंतर्गत कारवाई केली जाते. जीवनावश्यक वस्तू कायदा, १९५५ अंतर्गत एक लाख व त्यावरील जप्त मुद्देमालासंदर्भात नियंत्रक शिधावाटप व संचालक नागरी पुरवठा यांचे अधिकारात कारवाई केली जाते तर एक लाखपेक्षा कमी जप्त मुद्देमालासंदर्भात परिमंडळ उपनियंत्रक शिधावाटप यांचे अधिकारात कारवाई केली जाते.

शिधापत्रिका, अधिकृत शिधावाटप दुकानदार, शिधाजिन्नस या संदर्भातील तक्रारीबाबत संबंधित शिधावाटप अधिकारी, शिधावाटप कार्यालये यांचेमार्फत कार्यवाही केली जाते. तथापि, संबंधित शिधावाटप कार्यालयामार्फत तक्रारीची दखल न घेतल्यास, संबंधित परिमंडळ उपनियंत्रक शिधावाटप यांचेकडे दाद मागता येते. परिमंडळ उपनियंत्रक शिधावाटप यांचेकडून तक्रारीबाबत दखल/ समाधान न झाल्यास नियंत्रक शिधावाटप व संचालक नागरी पुरवठा यांचे कार्यालयातील हेल्प लाईन क्र.२२८५२८१४ वर संपर्क साधता येईल.

संचालनालय नागरी पुरवठा (गो/वा)

पुरवठा भवन, ४ था मजला,

परेल, मुंबई-४०० ०१२

अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग, या प्रशासकीय विभागाअंतर्गत नियंत्रक शिधावाटप व संचालक नागरी पुरवठा या कार्यालयाच्या अधिपत्याखालील संचालक नागरी पुरवठा (गो/वा) या कार्यालयाकडे लक्ष्य निर्धारित सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेअंतर्गत मुंबई व ठाणे शिधावाटप क्षेत्रासाठी भारतीय खाद्यनिगमच्या आगारातून अन्नधान्याची उचल करुन अधिकृत शिधावाटप दुकानदारांना थेट वितरण तसेच सध्या अर्थसहाय्यित योजनेअंतर्गत खादयतेलाची साठवणुक, हाताळणूक व वितरणाचे कामकाज या कार्यालयाकडे आहे.

संचालनालय नागरी पुरवठा (गो/वा) हे कार्यालय मुंबई व ठाणे शिधावाटप क्षेत्रासाठी लक्ष्य निर्धारीत सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेअंतर्गत केंद्र शासनाकडून प्राप्त होणा-या मंजूर नियतनानुसार ए.पी.एल, बी.पी.एल, अंत्योदय व केंद्रिय अन्नपूर्णा योजनेअंतर्गत अन्नधान्याची भारतीय खाद्यनिगमच्या आगारातून थेट उचल करुन वितरणाचे काम प्रामुख्याने पाहते.

अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभागाकडून मुंबई व ठाणे शिधावाटप क्षेत्रासाठी मंजूर होणा-या नियतनानुसार अधिकृत शिधावाटप दुकानांच्या संघटीत संस्थेमार्फत अधिकृत शिधावाटप दुकानांना ए.पी.एल. योजनेअंतर्गत शिधापत्रिकाधारकास तांदूळ रु. ९.६० पैसे, प्रति किलो या दराने एकूण ८ किलो, बी.पी.एल. योंजनेअंतर्गत शिधापत्रिकाधारकास तांदुळ रु.६/- व गहु रु.५/- प्रति किलो या दराने एकूण ३५ किलो, अंत्योदय योजनेअंतर्गत शिधापत्रिकाधारकांना तांदूळ रु. ३/- व गहू रु. २/- प्रति किलो या दराने दरमहा ३५ किलो व अन्नपूर्णा योजनेअंतर्गत ६५ वर्षावरील वृध्द निराधार व्यक्तिंना दरमहा १० किलो मोफत, धान्य उपलब्ध करुन दिले जाते. तसेच सध्या अर्थसहाय्यित योजनेअंतर्गत वरील सर्व योजनेखालील शिधापत्रिकाधारकांना रु.५०/- प्रति लिटर या दराने प्रति शिधापत्रिका खाद्यतेलाचे वितरण करण्यात येते.

मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रातील शासकीय गोदामातील माथाडी कामगारांच्या उच्च न्यायालयीन प्रलंबित प्रकरणांमुळे दिनांक ०१.०७.२००१ पासून मुंबई-ठाणे शिधावाटप क्षेत्रातील शासकीय गोदामातील धान्याचे आवक/जावकचे कामकाज बंद आहे. तथापी भारतीय खाद्य निगमच्या बोरीवली व भिवंडी आगारातून अन्नधान्याची थेट उचल करुन शिधापत्रिकाधारकांना संघटीत संस्था व अधिकृत शिधावाटप दुकानामार्फत योजनेनिहाय धान्याचे वितरण करण्याची पर्यायी व्यवस्था सध्या सुरु आहे.

● धान्य उचलीची ठिकाणे :- १) भारतीय खाद्य निगम डेपो, बोरीवली, मुंबई
२) भारतीय खाद्य निगम डेपो, भिवंडी, जि. ठाणे

राज्य शासनाची स्वत:च्या मालकीची गोदामे

गोदामाचे नांव	साठा क्षमता एकूण मे. टन	मे.टन कार्यरत
ठाणे कोपरी गोदाम, कोपरी कॉलनी, गावदेवी रोड, ठाणे (पूर्व)	१,७०६	१,१९४
भिवंडी गोदाम सरकारी धान्य गोदाम क्र. २, कोर्टाच्यासमोर, भिवंडी ४२१३०२	१.२७९.५	८९५.५
कल्याण गोदाम, मुरबाड रोड, रेस्ट हाऊसजवळ, ४ व ५ आधारवाडी येथे	२,५९६	१,८१०
उल्हासनगर गोदाम, गांधी रोड, कॅम्प नं. ५, तहसिलदार कार्यालयाजवळ, उल्हासनगर-५	३,१४२	२,२००

● धान्याची गुणवत्ता :- शास्त्रोक्त पध्दतीने अन्नधान्याची साठवणूक व निरिक्षण यासाठी भारत सरकारचे धान्य साठवणूक, संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, हापुर (उत्तरप्रदेश) व हैद्राबाद येथील दीर्घ कालावधीचे प्रशिक्षण यशस्वीरित्या पूर्ण केलेले या कार्यालयांतील तंत्र प्रशिक्षित अधिकारी / कर्मचा-यांकडून गोदामांतून धान्याची उचल करण्यापुर्वी सदर धान्यसाठा सर्वसाधारण गुणवत्ता दर्जाचा **(F.A.Q.)** असण्याची खात्री केल्यावर धान्याची उचल करण्यांत येते.

● कार्यकारी व जबाबदार अधिकारी :- शासनाकडून वेळोवेळी निर्गमित होणारे आदेश व परिपत्रकानुसार व विभाग प्रमुख नियंत्रक शिधावाटप व संचालक नागरी पुरवठा यांचे नियंत्रणाखालील संचालनालय नागरी पुरवठा (गो/वा), मुंबई कार्यालयांतील कार्यालय प्रमुख- उप संचालक नागरी पुरवठा(गोदाम) पदावरील अधिकारी व सहाय्यक संचालक नागरी पुरवठा (गो) हे अधिकारी नियंत्रक शिधावाटप व संचालक नागरी पुरवठा यांचे मार्गदर्शनाखाली धान्याचे नियतन उपलब्ध करुन घेणे, मागणीपत्रानुसार वित्तीय सल्लागार व उपसचिव, मुंबई यांचेकडून धान्याच्या किंमतीचे धनादेश प्राप्त करुन घेणे, भारतीय खाद्यनिगमकडून वितरण आदेश घेणे व नियत केंद्रावरुन धान्याची उचल करणे इत्यादी कामे प्रशाकीय व आर्थिक अधिकाराचे मर्यादीत

विहित कालावधीत पुर्ण करुन घेण्यासाठी व विविध योजनेनुसार उपलब्ध धान्य साठा विहीत कालावधीत उपलब्ध करुन देण्यासाठी जबाबदार अधिकारी आहेत.

- तक्रार निवारण :- संबंधित कामाबदद्ल काही तक्रार असल्यास ती पुढील नमुद स्तरावरील अधिकाऱ्यांकडे करता येईल.

- स्तर एक :- नियंत्रक शिधावाटप व संचालक नागरी पुरवठा,
  रॉयल इन्शुरन्स इमारत, ५ वा मजला,
  चर्चगेट, मुंबई-४०० ०२०.

- स्तर दोन :- उप संचालक नागरी पुरवठा (गोदाम)
  संचालनालय नागरी पुरवठा (गो/वा) कार्यालय
  पुरवठा भवन, ४ था मजला,
  परेल, मुंबई ४०० ०१२

वरीलप्रमाणे अधिका-यांकडून तक्रारींचे निवारण करण्यांत येते. तथापि यास्तरावर तक्रारींचे निवारण झाले नाही अशी धारणा असल्यास संबंधित व्यक्ती मा. सचिव, अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई किंवा संबंधित खात्याचे प्रभारी मा.मंत्री महोदयांकडे प्रकरणपरत्वे तक्रारी करु शकतात.

संचालनालय नागरी पुरवठा (गो/वा), महाराष्ट्र शासन, मुंबई कार्यालयाची नागरिकांची सनद (विहित नमुन्यातील सद्य: तपशिल)

अ. क्र.	सेवांचा तपशिल	सेवा पुरविणारे अधिकारी/कर्मचारी यांचे नाव व हुद्दा	सेवा पुरविण्याची विहित मुदत	सेवा मुदतीत न पुरविल्यास तक्रार करावयाचे वरिष्ठ अधिका-यांचे नाव व हुद्दा
१	२	३	४	५
१.	एपीएल, बीपीएल, अंत्योदय व केंद्रिय अन्नपुर्णा योजनेअंतर्गत गहु व तांदुळ भारतीय खाद्य निगमच्या डेपोतून वितरण	**भारतीय खाद्य निगम, बोरीवली डेपो, मुंबई** १) श्री. कि. भा. आगाशे, २) श्री. अं. आ. गोसावी, ३) श्री. रा. सो. मसराम सर्व पुरवठा निरिक्षक	नियतनाच्या मर्यादेत संबंधित महिन्याचे २० तारखेपर्यंत	**स्तर एक :-** **डॉ. अश्विनी जोशी,** भा.प्र.से. नियंत्रक शिधावाटप व संचालक नागरी पुरवठा, मुंबई. **स्तर दोन :-** श्रीमती सु. रा. वळवी, उपसंचालक नागरी पुरवठा (गो), परेल, मुंबई.
२.	एपीएल, बीपीएल, अंत्योदय व केंद्रिय अन्नपुर्णा योजनेअंतर्गत गहु व तांदुळ भारतीय खाद्य निगमच्या डेपोतून वितरण	**भारतीय खाद्य निगम, भिवंडी डेपो, जिल्हा-ठाणे.** १) श्री. वि. ना. कांगणे, उप मु. नि. अधिकारी २) श्री. बा. पु. कापडणे, पुरवठा निरिक्षक, ३) श्री. ज. स. कनोजे, पुरवठा निरिक्षक	वरिलप्रमाणे.	वरिलप्रमाणे.
३.	अर्थसहाय्यित योजनेअंतर्गत शिधापत्रिकाधारकांना खाद्यतेल पुरविणे.	**शासकीय गोदाम, भिवंडी** १) श्री. पां. ल. आरोसकर, २) श्री. प्र. तु. खाडे, सर्व पुरवठा निरिक्षक	शासन आदेशानुसार विहित कालावधीत	वरिलप्रमाणे.
४.	अर्थसहाय्यित योजनेअंतर्गत शिधापत्रिकाधारकांना खाद्यतेल पुरविणे.	**शासकीय ठाणे (कोपरी) गोदाम, ठाणे** १) श्री. दि. र. पवार, उपमुख्य निरिक्षक अधिकारी २) श्री. व. ग. गोरेगांवकर, पुरवठा निरिक्षक	शासन आदेशानुसार विहित कालावधीत	वरिलप्रमाणे.